

Coğrafya Öğretimi - II

Editör: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Editör: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

COĞRAFYA ÖĞRETİMİ II

ISBN 978-625-7880-00-8

DOI 10.14527/9786257880008

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşabilmektedir.

I. Baskı: Kasım 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bu kitap, içeriği YÖK tarafından belirlenen ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren Coğrafya Öğretmenliği Lisans Programında “Alan Eğitimi” kapsamında VI. yarı yılda okutulması planlanan “Coğrafya Öğretimi 2” dersi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Kitap, V. yarıyılda okutulan ve “Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Kısa Tarihçesi ve 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programı; Coğrafya Dersi Öğretim Programında Kazanımların Seçimi ve Analizi; Coğrafya Dersi Öğretim Programında Kazanımlara Uygun Coğrafi Becerilerin Seçimi ve Planlanması; Coğrafya Dersi Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile Bunların Derslerde Uygulama Örnekleri; Öğrenme Model ve Kuramları ile Coğrafya Öğretiminde Kullanımı; Coğrafya Öğretiminde Bloom Taksonomisine Göre Öğrenme Öğretme Sürecinin Planlanması; Ders Sonu Öğretmen Gözlem Formu ve Program Amaçlarına Göre Ders Sonu Değerlendirme” konularını kapsayan Coğrafya Öğretimi I kitabının devamı niteliğindedir.

YÖK’ün Coğrafya Öğretimi II dersi için belirlediği içerikte “**Coğrafya Dersi Öğretim Programı’ndaki coğrafi beceriler; okul dışı öğrenme ortamları; coğrafya öğretiminde kullanılacak materyal, yöntem, teknik ve etkinliklerin uygulamalı işlenmesi; ölçme ve değerlendirmenin özellikleri, ölçme ve değerlendirmede kullanılan teknikler; mikro öğretim uygulamaları**” başlıkları yer aldığından kitapta da bu konulara değinilmiştir.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlara ve iyi bir baskı için gerekli titizliği esirgemeyen PEGEM AKADEMİ Yayınevi çalışanlarına teşekkür eder, kitabın okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Editör

17 Eylül 2020- Ankara

Bölümler ve Yazarları

Editör: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

- 1. Bölüm: 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Coğrafi Beceriler ve Analizleri**
Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI
Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1282-7024
Arş. Gör. Dr. Abdullah TÜRKER
Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3839-2735
- 2. Bölüm: Coğrafya Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları**
Prof. Dr. Fatih AYDIN
Karabük Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8940-5332
- 3. Bölüm: Coğrafya Öğretimi ve Materyaller**
Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI
Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1282-7024
- 4. Bölüm: Coğrafya Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri**
Prof. Dr. Bülent AKSOY
Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7181-8008
- 5. Bölüm: Mikro Öğretim Uygulamalarının Coğrafya Öğretiminde Kullanımı**
Arş. Gör. Dr. Abdullah TÜRKER
Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3839-2735

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

2018 COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN COĞRAFI BECERİLER VE ANALİZLERİ

Özet	1
Giriş.....	2
Coğrafi Becerilerin Öğretimi.....	7
1. Coğrafi Gözlem Becerisi	9
2. Arazide Çalışma Becerisi	11
3. Coğrafi Sorgulama Becerisi	14
4. Zamanı Algılama Becerisi.....	15
5. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	16
6. Harita Becerileri	18
7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi	22
8. Kanıt Kullanma Becerisi.....	24
Kaynakça.....	27

2. BÖLÜM

COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Özet	29
Giriş.....	29
Coğrafya ve Okul Dışı Öğretim.....	31
Coğrafya Öğretiminde Kullanılabilecek Okul Dışı Öğrenme Ortamları.....	33
1. Coğrafi Alan Gezileri ve Gezi-Gözlem Yöntemi.....	33
2. Doğa Eğitimi ve Bilim Kampları.....	36
3. Müze Eğitimi	37
4. Resmi Kurumlar	39
5. Özel Sektör Kurumları	40
6. Sivil Toplum Kuruluşları	41
Sonuç.....	42
Kaynakça.....	43

3. BÖLÜM**COĞRAFYA ÖĞRETİMİ VE MATERYALLER**

Özet	45
Giriş.....	45
Etkili ve Doğru Materyal Tasarlama – Hazırlama İlkeleri	53
Coğrafya Öğretiminde Materyal Seçimi ve Kullanımı	68
A. Genel Materyaller	71
B. Özel Materyaller	88
Kaynakça.....	99

4. BÖLÜM**COĞRAFYA EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
TEKNİKLERİ**

Özet	101
Giriş.....	101
1. Ölçme Kavramı ve Özellikleri.....	104
2. Değerlendirme Kavramı ve Özellikleri.....	121
3. Ölçme Araçlarının Özellikleri	129
4. Sınavlar ve Testler	147
5. Test ve Madde Analizi.....	165
6. Ölçme Sonuçlarında Kullanılan İstatistikî İşlemler	172
7. Normal Dağılım Eğrisi.....	195
Kaynakça.....	200

5. BÖLÜM**MİKRO ÖĞRETİM UYGULAMALARININ
COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI**

Özet	201
Giriş.....	201
1. Mikro Öğretim Yöntemi ve Temel Özellikleri	202
2. Mikro Öğretim Yönteminin Uygulama Aşamaları	205
3. Mikro Öğretim Yönteminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	207
4. Mikro Öğretim Yöntemi İle İlgili Uygulama Örnekleri	209
5. Sonuç	214
Kaynakça.....	216
Yazarlar Hakkında.....	217

1. BÖLÜM

2018 COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN COĞRAFI BECERİLER VE ANALİZLERİ

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı

Arş. Gör. Dr. Abdullah TÜRKER

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı

Özet

İnsanın; yaşadığı doğal ve beşeri ortamı sürdürülebilir ve doğru olarak kullanması, bu ortamlardaki sorunları görebilmesi ve onlara doğru çözüm üretebilmesi; sahip olduğu bilgi ile doğru orantılıdır. Bireye bu bilgileri verecek olan bilim dalı ise coğrafyadır. Bu nedenle coğrafya bilgisi son derece önemli olup, coğrafi bilgilere sahip insan sayısının artması; özelde ülkede, genelde ise Dünyada doğa ve insanlık için gereklidir. Ancak sadece coğrafi bilgi yeterli değildir. Bireyler coğrafi bilginin yanı sıra bu bilgileri uygulamaya geçirecek birçok coğrafi beceriye de sahip olmalı ve bunları yaşamlarında, mesleklerinde kullanmalıdır. Bu nedenle 2005 yılından itibaren yapılan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarına coğrafi beceriler konulmuştur. Ortaöğretimde coğrafya dersi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken bu coğrafi beceriler “coğrafi gözlem; arazide çalışma; coğrafi sorgulama; zamanı algılama; değişim ve sürekliliği algılama; harita, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama ile kanıt kullanma becerileri” olup sekiz tanedir. Bu coğrafi becerileri kazanmış olan bir öğrenci; bunları sadece öğrenim hayatı süresince değil, tüm yaşamı boyunca kullanacak ve bu sayede hem çevresindeki olay ve olguların nedenlerini, ilişkilerini, dağılımlarını anlayıp analiz edecek hem de çevresini ilgilendiren konularda ve problemlerde doğru kararlar alıp, doğru çözümler üreterek, kendisinin, çevresindekilerin ve diğer canlıların yaşamlarını kolaylaştırabilecektir.

Giriş

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre **beceri**; “elinden iş gelme durumu, ustalık, kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği” olarak tanımlanır. Dolayısıyla **öğretim programındaki beceri**, öğrencilerin eğitim-öğretim süreleri boyunca kazandıkları ve geliştirdikleri yeteneklere bağlı olarak yaşamları boyunca doğru ve kolayca gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir.

Bu iki tanımdan yola çıkarak **coğrafi beceriyi**, “coğrafya öğrenimine bağlı olarak, bireye bu öğrenimi aldığı süre boyunca kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanan ve bireyin gerektiğinde yaşama aktarabileceği, yaşam boyu günlük hayatında yeterince, kolayca ve doğru olarak kullanabileceği coğrafi bilgi ve faaliyetler” şeklinde tanımlamak mümkündür.

Tüm öğrenmeler gibi coğrafya öğrenme de yaşam boyu devam ettiğinden, bireylerin farklı şartlarda karşılaştığı coğrafi olayları anlaması, yorumlaması, neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi ve açıklayabilmesi için coğrafi becerilere ihtiyaç vardır. Bu ise coğrafya öğretmenlerinin coğrafi beceriler ile donatılmış bir şekilde öğretmenlik mesleğine başlaması ve gelecek nesilleri oluşturacak öğrencilerine bu becerileri kazandırmasıyla mümkündür. Bu noktada öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin dikkate alması ve unutmaması gereken en önemli nokta, öğrencilerinin bu becerileri sadece öğrenim hayatı süresince değil tüm yaşamına transfer ederek yaşam boyu kullanacağıdır. Başka kelimelerle öğretmeni tarafından coğrafi beceri kazandırılmış ve bu becerileri geliştirilmiş bir ortaöğretim öğrencisi, bunları sadece öğrenim hayatı süresince 9-10-11 ve 12. sınıflarda değil, tüm yaşamı boyunca kullanacaktır.

Beceriler, 2005 ve 2011 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında, tüm dersler için geçerli olan **ortak beceriler** ve ders bazındaki **alana özgü beceriler** olmak üzere iki türdür. Ancak 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP)'nda ortak beceriler belirtilmeyip, sadece coğrafi becerilere yer verilmiştir. Bu beceriler şunlardır:

1. Coğrafi gözlem becerisi
2. Arazide çalışma becerisi
3. Coğrafi sorgulama becerisi
4. Zamanı algılama becerisi
5. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
6. Harita becerileri
7. Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerisi
8. Kanıt kullanma becerisi

Belirtilen bu sekiz temel coğrafi beceri için 49 tane alt bileşen (becerinin aşamaları/ basamakları) verilmiştir. Bu bileşenler 2005 Coğrafya Öğretim Programında maddeler halinde, 2018 programında ise tanımlar şeklindedir.

Gerek 2005 gerekse 2018 Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında yer alan beceriler ve alt bileşenleri şu şekildedir (Tablo 1).

Tablo 1. 2005 ve 2018 Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programlarına göre öğrencilere kazandırılmak istenen coğrafi beceriler ve alt bileşenleri (Gazi Kitabevi 2006 ve <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=336>).

Coğrafi Beceri	Alt bileşenler (Becerinin aşamaları/basamakları)
1. Coğrafi Gözlem Becerisi	1. Olay ve olgulara dikkat etme
	2. Olay ve olguları algılama
	3. Olay ve olguları tanımlama
	4. Olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama
	5. Olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme
	6. Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma
	7. Gözlediklerini kaydetme ve aktarma
	8. Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme
	9. Gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme
	10. Benzer olaylarla ilişkilendirebilme ve tekrar aynı olayla karşılaşıldığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme
2. Arazide Çalışma Becerisi	1. Çalışmanın amaçlarını belirleme
	2. Araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazi için gerekli olan materyali hazırlama)
	3. Gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma
	4. Arazide veri toplama ve kaydetme
	5. Verileri analiz etme
	6. Sonuçlar çıkarma
	7. Öneriler geliştirme
	8. Rapor yazma

3. Coğrafi Sorgulama Becerisi	1. Konu veya problemin farkına varma
	2. Konu veya problemi tanıma ve açıklama
	3. Konu veya problemi analiz etme ve yorumlama
	4. Gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme
	5. Kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma
4. Zamanı Algılama Becerisi	1. Jeolojik süreçlere ait zaman algısı
	2. Yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı
	3. Tarihi süreçlerle ilgili zaman algısı
	4. Ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı
5. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	1. Benzerlik ve farklılıkları bulma
	2. Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama
	3. Mekândaki değişim ve sürekliliği algılama
	4. Coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama
6. Harita Becerileri	1. Harita üzerinde konum belirleme
	2. Harita üzerine bilgi aktarma
	3. Amacına uygun harita seçme
	4. Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma
	5. Mekânsal dağılışı algılama
	6. Haritayı doğru şekilde yorumlama
	7. Taslak haritalar oluşturma
	8. Küre ve atlas kullanma –esasinda ilköğretim becerileri içerisinde olmakla birlikte, bu beceri kapsamında da ele alınmaktadır–
7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi	1. Uygun veri seçimi ve sınıflandırılması
	2. Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma
	3. Konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme
	4. Kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitler vb.)
	5. Tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma
	6. Tablo, grafik ve diyagramları yorumlama
	7. Tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme
8. Kanıt Kullanma Becerisi	1. Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma
	2. İklim süreçlerine ait kanıt kullanma
	3. Tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma
Toplam: 8 Coğrafi Beceri	Toplam: 49 Alt bileşen (Becerinin aşamaları/basamakları)

İnsanın yaşadığı ortamdan faydalanması ve onu doğru şekilde kullanması sahip olduğu bilgi ve bilinçle doğru orantılıdır. Birey ortamı ne kadar iyi tanırorsa onu o kadar iyi ve doğru kullanır. Aksi takdirde hem ondan yeterince ve doğru yararlanamaz hem de ona zarar verip, telafisi olmayan olumsuz sonuçlara yol açar. Bu nedenle coğrafya bilgisi ve becerisi son derece önemlidir. Çünkü coğrafya; yeryüzünü ve yaşadığımız ortamı tanımamıza, ondan sürdürülebilir bir şekilde faydalanmamıza yardımcı olan ve yaşadığımız ortamdaki sorunların çözümünde etkili olarak kullanılmaya başlayan bir bilim dalıdır. Yani coğrafya bilen bireyler yaşadıkları ortamı tanır, potansiyellerini, sorunlarını, bu sorunların çözümlerini bilir ve ortamdan sürdürülebilir bir şekilde faydalanırlar. Bu nedenle bir toplumda her bireyin coğrafya eğitimi-öğretimi alması, bunları içselleştirmesi, günlük yaşamında kullanarak pratik yaşamla bağdaştırması ve bu yeterliliklere sahip insan sayısının artması özeldir ülke, genelde Dünya için önemli ve gereklidir. Bu ise coğrafya öğretiminin verimli olmasıyla mümkündür. Coğrafya öğretiminin verimli olması, verilen bilginin sadece sınıfta ve öğretim süresince değil, sınıf dışında ve yaşam boyu kullanılması ile eşdeğerdir. Dolayısıyla bireyler sadece coğrafi bilgiye değil, bu bilgileri uygulamaya geçirecek birçok coğrafi beceriye de sahip olmalı ve bunları yaşamlarında, mesleklerinde kullanmalıdır. Bu yapıldığı takdirde bireyler hem yakın-uzak doğal ve beşeri çevrelerindeki olay ve olguların nedenlerini, ilişkilerini, dağılımlarını anlayıp daha kolay analiz edecek, hem de çevrelerini ilgilendiren konularda ve problemlerde doğru kararlar alıp, doğru çözümler üreterek, kendilerinin, çevresindekilerin ve diğer canlıların yaşamlarını kolaylaştırabilecektir.

Bu, şu şekilde daha iyi açıklanabilir. Tahmin edileceği üzere ortaöğretimde coğrafya dersini alan bir kişinin sadece coğrafyacı/coğrafya eğitimcisi olmasını beklemek doğru ve mümkün değildir. Öğretim hayatındaki gelişmelere göre kişi üniversiteye devam ederek veya etmeyerek kendine bir yol çizer ve çizdiği bu yoldaki hemen her adımda farkında olarak veya olmayarak coğrafi becerilere ihtiyaç duyar. Örneğin; ortaöğretimde coğrafya dersi kapsamında *harita becerilerini* kazanan bir ev hanımı, hukukçu, kaynakçı, kimya öğretmeni, animatör, dalgiç vs. turist olarak gittiği bir şehri, şehir planı kullanarak zorluk çekmeden gezer veya arkadaşına evinin adresini tarif ederken kolayca kroki çizer. Bu noktada günümüzde pek çok kişinin kullandığı akıllı telefon gibi araçlar nedeniyle artık kâğıt üzerine çizilen plana, krokiye ihtiyaç duyulmayacağı düşünülebilirse de bunları kullanırken bile temel harita becerilerine ihtiyaç duyulacağı kesindir.

Başka bir örnek olarak, *gözlem becerisi* sayesinde gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştıran ve bağdaştıran, gözlediklerini gelecekle ilgili planlamalarda kullanan bir coğrafya öğretmeni, öğrencileri ile birlikte yapacağı ağaçlandırma çalışmalarında kızılçamların yetiştirilebileceği bir ortama sarıçam dikmez,

diktirmez ve dikmeye çalışanları uyarır. Ya da erozyonla mücadele çalışmaları ve kent içi yeşil alan oluşturmak için yapılacak ağaç dikimlerinde örneğin coğrafi sorgulama, coğrafi gözlem gibi becerilere sahip bir yönetici sahanın ekolojik koşullarına uygun türlerin seçilmesini sağlayarak doğru karar alır ve böylece hem maddi hem işgücü kaybını önler hem de uzun vadede, yapılan çalışmanın boşa gitmesine engel olur.

Coğrafi sorgulama becerisine sahip bir çiftçi, verim düşüklüğü ve topraktaki oyuntuları görerek problemin farkına varır, sorgulama becerisine bağlı olarak gelişen düşünme becerisi sayesinde bunun nedenlerini sorgulayarak problemi analiz eder, *değişim ve sürekliliği algılama becerisi* ile toprak horizonlarındaki incelmeyi yani değişimi fark eder, yine *sorgulama becerisi* sayesinde gelecekle ilgili tahminde bulunarak ilerleyen süre içinde ürün alamayacağını görerek, toprak koruma önlemlerini almaya karar verir.

Son ve çok basit örnek olarak, bir doktor meslek hayatında sadece coğrafi sorgulama becerisini kullansa bile mesleği gereği sıklıkla kullanması gereken tahlil istek kâğıdını/kâğıtlarını kullanırken tasarrufun önemi ve doğal kaynakların doğru kullanımının farkında olacağından istek kâğıtlarını amaç dışı kullanmaz, gece olduğunda nöbetçi doktor odasının elektriğinin boşa yanmasına müsaade etmez ve böylece tasarrufa katkıda bulunarak doğayı/doğal kaynakları korur.

Coğrafi becerilerin yaşam boyu kullanılması; sadece insanların hayatı için değil, diğer tüm canlıların hayatı için de son derece önemli ve gereklidir. Örneğin Tavşanlı yakınlarındaki Ehrami Karaçamların civarda bulunan termik santrallerin tehdidi altında bulunmasında coğrafi becerilerin yeterince kullanılmamasını rolü büyüktür. Zira Tavşanlı'da rüzgârlar kışın S 85° E, yazın S 81° E ile N 49,5° W ve yıllık durumda ise S 81° E ve N 76,5° W yönlerinden esmektedir. Tavşanlı'ya göre Tunçbilek termik santralının kuzeyde, Seyitömer termik santralının ise doğuda olduğu göz önünde tutulduğunda bu santrallerin bacalarından çıkan kirleticilerin Tavşanlı ve dolayısıyla endemik Ehrami Karaçamlara ulaşacağı muhakkaktır. Özellikle alanın kuzeybatısında yer alan Tunçbilek termik santralinden çıkan kirleticilerin Kocasu ile onun bir kolu olan Değirmendere vadisi boyunca Vakıf Çamlığı'na kanalize olması bu hava kirliliğinde ve Ehrami Karaçamların zarar görmesinde önemli rol oynamaktadır (Ünaldı, Eser, 2004).

Oysa yukarıda kısaca açıklanan olay çerçevesinde şayet *tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerisi* ile *coğrafi sorgulama becerisi* kullanılıysaydı Tavşanlı'nın rüzgârgülü çizilip yorumlanacak, böylece problemin farkına varıldığından gelecekle ilgili tahminlerde de bulunularak, santrallerin yeri rüzgâr yönüne göre doğru olarak konumlandırılacak ve sonuçta endemik Ehrami Karaçam ormanı kirlilik tehdidi altında bulunmayacaktı.

Yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere, coğrafya öğrenimi süresince öğrencilere kazandırılacak coğrafi beceriler; öğrencilerin coğrafya okur-yazarı olarak yetişmesine katkı sağlayacağından, ilerleyen süre içinde tüm meslek gruplarına, tüm bireylere, topluma, Dünya'ya, insanlığa ve tüm canlılara dönecektir. Bu nedenle coğrafi becerilerin iyi kavratılmasına dayalı bir öğretim, öğrencilerde düşünme, analiz edebilme ve problem çözebilme yetenekleri geliştireceğinden çok önemlidir. Dolayısıyla coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerine, işlenen konuları gerçek hayatla bağlantılı bir şekilde öğretmesi ve coğrafi becerileri kazandırması sorumlulukları dâhilindedir.

Coğrafi Becerilerin Öğretimi

Sekiz temel coğrafi beceri ile kırk dokuz bileşenini (aşamalarını/basamaklarını) öğrencilere kazandırmak ve bu becerilerin içselleştirilebilmesini sağlamak için öğretmenin hangi konuda hangi coğrafi beceriyi nasıl örnekleyeceğini bilmesi önemlidir. Bu durum, hem coğrafi becerilerin etkili öğretimine hem de öğretmene kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle öğretmenler 9–10–11 ve 12. sınıf seviyeleri için farklı çalışmalar geliştirmeli ve bunları hemen her ders saati için öğretim programlarına koymalıdır. Bu bağlamda aşağıda, kolaylık sağlamak amacıyla coğrafi becerilerin ünitelere ve kazanımlara göre dağılımları verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. 2018 Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programına göre coğrafi becerilerin ünite ve kazanımlara göre dağılımları

(“<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=336>” dan yararlanarak)

Coğrafi Beceri	Ünite	Kazanım
1. Coğrafi Gözlem Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.1, 9.1.8, 9.1.9, 9.1.10 10.1.4, 10.1.3, 10.1.6, 10.1.13 11.1.1 12.1.1
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	9.2.1 10.2.10 11.2.6 12.2.1, 12.2.2, 11.2.9, 12.2.14
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11.3.3
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	9.4.1 10.4.3 11.4.2, 11.4.4, 11.4.5 12.4.1

2. Arazide Çalışma Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	10.1.4, 10.1.6, 10.1.13, 10.1.14 11.1.4
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	9.2.1 10.2.10 11.2.7 12.2.2, 11.2.14
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	–
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	9.4.1, 9.4.2 10.4.3 11.4.5
3. Coğrafi Sorgulama Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.1, 9.1.2, 9.1.3, 9.1.10 10.1.3, 10.1.5, 10.1.9, 10.1.11, 10.1.15 11.1.2, 11.1.3, 11.1.4
	2. Ünite: Beşeri sistemler	9.2.2, 9.2.3, 9.2.4 10.2.1, 10.2.3, 10.2.9, 10.2.11 11.2.7, 11.2.8, 11.2.9, 11.2.10, 11.2.15, 11.2.18 12.2.4, 12.2.5, 12.2.7, 12.2.8, 12.2.10, 12.2.15, 12.2.16, 12.2.17
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9.3.1, 9.3.2, 9.3.3 10.3.1 11.3.2, 11.3.5, 11.3.6, 11.3.8, 11.3.9 12.3.2, 12.3.3, 12.3.4, 12.3.8, 12.3.9, 12.3.10, 12.3.11
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	9.4.1, 9.4.2 10.4.1, 10.4.2, 10.4.4 11.4.1, 11.4.3 12.4.2, 12.4.3
4. Zamanı Algılama Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.3, 9.1.4 10.1.1, 10.1.2 12.1.2
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	10.2.2, 10.2.8, 10.2.9 11.2.2, 11.2.3, 11.2.4 12.2.3, 12.2.7, 12.2.9
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	12.3.6
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	12.4.4
5. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.4 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.5, 10.1.6, 10.1.7, 10.1.12 12.1.2
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	9.2.2, 9.2.3, 9.2.4 10.2.2, 10.2.5 11.2.1, 11.2.2, 11.2.4, 11.2.11, 11.2.13 12.2.2, 12.2.3
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11.3.7 12.3.1, 12.3.3, 12.3.5, 12.3.11
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	11.4.6, 11.4.7

6. Harita Becerileri	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.5, 9.1.6, 9.1.7, 9.1.12, 9.1.13 10.1.8, 10.1.10, 10.1.13, 10.1.16, 10.1.17 11.1.1
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	9.2.3, 9.2.4 10.2.3, 10.2.6, 10.2.8 11.2.5, 11.2.6, 11.2.16, 11.2.17, 11.2.19 12.2.4, 11.2.10, 12.2.11, 12.2.12, 12.2.13
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9.3.1, 9.3.2, 9.3.3 10.3.1 11.3.1, 11.3.2, 11.3.3, 11.3.4, 11.3.5 12.3.1, 12.3.2, 12.3.4, 12.3.5, 12.3.9, 12.3.10, 12.3.11
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	10.4.1, 10.4.2, 10.4.3 12.4.4
7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi	1. Ünite: Doğal Sistemler	9.1.9, 9.1.10, 9.1.11
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	10.2.1, 10.2.2, 10.2.4, 10.2.8, 10.2.12 11.2.2, 11.2.3, 11.2.12, 11.2.14, 11.2.16, 11.2.17, 11.2.20 12.2.9, 12.2.11, 12.2.13, 12.2.15, 12.2.16, 12.2.17
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	12.3.8
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	–
8. Kanıt Kullanma Becerisi	1. Ünite: Doğal sistemler	9.1.1, 9.1.6, 9.1.7, 9.1.9, 9.1.10, 9.1.11, 9.1.12 10.1.1, 10.1.2, 10.1.4, 10.1.7, 10.1.13, 10.1.14, 10.1.15, 10.1.16, 10.1.17 11.1.1, 11.1.3 12.1.1
	2. Ünite: Beşeri Sistemler	9.2.1, 9.2.2 10.2.8, 10.2.11 11.2.6, 11.2.10, 11.2.14 12.2.1, 12.2.8
	3. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	12.3.6, 12.3.7
	4. Ünite: Çevre ve Toplum	9.4.2 11.4.4

1. Coğrafi Gözlem Becerisi

TDK'na göre gözlem (müşahede); bir nesnenin, olayın veya bir gerçeğin; niteliklerinin bilinmesi amacıyla, dikkatli ve planlı olarak incelenmesidir. Bu tanıma göre gözlemde ve tabii ki coğrafi gözlem becerisinde bir amacın olması, gözlemin bilinçli ve planlı bir şekilde yapılması esastır. Bu nedenle coğrafi beceri kazandırır-